

SECTORUL „PLANTE MEMORIALE“ AL GRĂDINII BOTANICE IAȘI VIOLETA FLORIA*, V. CIREAȘĂ**

Key words: "Memorial Plants" Sector, Botanical Garden Iași (Romania).

Abstract: This work presents the "Memorial Plants" Sector, which is premiere for Romania and brings knowledge for the interested, the species of plants included in the five subsections of the Sector, about: the history, the nomenclature, the genesis, the significance, and the role in the life of peoples.

În multitudinea tradițiilor și obiceiurilor poporului român, se observă că plantele, prin frumusețea, variabilitatea și biochimismul lor, prin efectele sanogene, euforice, enigmatice, ucigătoare, au căpătat o mare semnificație, un cult de admirație, de respect, de venerație, ajungându-se în final la umanizarea, zăficarea și interpretarea științifică a lor. Plantele ne însoțesc pe drumul vieții noastre de la naștere până la moarte. Formele și culorile lor abundă pe ștergare, basmale, în țesătura covoarelor, pe ceramica măiestrit înflorită, pe diverse obiecte, pe furci, pe linguri, pe porțile monumentelor și căptoni caselor. Motivul floral este întâlnit în arhitectură, pictură, grafica plastică și chiar în design-ul industrial.

Lucrarea are ca punct de plecare reamenajarea sectorului plante memoriale, un sector în premieră pentru România, care aduce la cunoștința celor interesați acei taxoni ce urmează să fie plantați în cadrul complexului memorial.

Compoziția sectorului a fost schițată de primul director al actualului amplasament, Prof. dr. Emilian Țopa, care în toamna anului 1959, mergând în Bulgaria și poposind în Plevna pentru a vizita cimitirul celor 20.000 de eroi căzuți în războiul pentru Independență, a fost rugat să dea o listă a plantelor pe care poporul român le-a consacrat amintirii celor dispăruți. Așa s-a născut ideea amenajării unei secții dedicată evenimentelor sociale marcante, vieții unor oameni iluștri sau a unor eroi, evenimentelor esențiale ale vieții umane.

Inițial sectorul s-a dorit a fi o anexă la cimitirul și biserica Sf. Atanasie și Chiril (1638), ctitorie a lui Vasile Lupu (1631-1653), ulterior acest lucru nemaifiind posibil ca urmare a separării totale a proprietății cimitirului de Grădina Botanică.

*Grădina Botanică a Universității „Al. I. Cuza” Iași

**Universitatea Agronomică „Ion Ionescu de la Brad”, Iași

Realizarea planului a fost anevoioasă, înființarea sectorului rămânând un vis până în primăvara anului 1994, când din dispoziția conducerii Grădinii Botanice se hotărăște reactualizarea sectorului cu păstrarea pe cât posibil a planului stabilit inițial.

Sectorul, în suprafața de 1 ha, este situat în partea de N-V a Grădinii Botanice. Având în vedere localizarea la extrema Grădinii Botanice, în alegerea speciilor ce trebuiesc plantate, am optat mai mult pentru speciile lemnoase întrucât necesită mai puține îngrijiri, se udă mai rar și dau umbră creând un cadru de melancolie și tristețe în complexul memorial, care devine astfel un loc ce îndeamnă la liniște și reculegere. Acest caracter fiind observat și în bisericile lucrate în stil gotic; arborii fiind reprezentați prin coloanele înalte de susținere și țesătura de nervuri a plafonului care imită coronamentul.

Am urmărit utilizarea unui sortiment mai larg de conifere și foioase, care să ofere o mare diversitate de contraste, dar dintre speciile lemnoase ne-am oprit mai mult la conifere (care murdăresc mai puțin solul cu frunzele lor, ce nu cad toate odată) comparativ cu foioasele cu frunze mari.

Pentru a corespunde funcțiilor științifice, culturale și educative, complexul memorial va avea 5 subgrupe de plante: legate de istoricul plantelor memoriale, de geneza lor, de nomenclatura, de semnificația și rolul memorial al acestora.

Terenul destinat sectorului este străbătut de două alei principale, legate între ele de altele secundare și care îndeplinesc totodată și un rol științific prin separarea mai mult sau mai puțin precisă (având în vedere multiplele semnificații ale plantelor) a subgrupelor complexului memorial.

O primă subsecție cuprinde plante legate de memoria diverselor zeități antice, ce au marcat profund gândirea și evoluția vechilor civilizații. Ea va contura extremitățile sectorului și este reprezentată de *Abies alba* Mill. consacrat zeiței Artemisia, *Populus alba* L. lui Hercule, *Quercus robur* L. lui Jupiter, *Salix alba* L., *S. babylonica* L., *S. matsudana* Koidz. f. *tortuosa* Vilm. specii consacrate Herei, *Ginkgo biloba* L. consacrat lui Budha, *Fraxinus excelsior* L. lui Marte, *Fagus sylvatica* L. lui Zamolxe, *Vitis vinifera* L. și *Viscum album* L. consacrate Druizilor, *Cercus atlantica* Manetti consacrat Fumonidelor.

A doua subsecție este legată de geneza plantelor memoriale. După credința popoarelor, anumite plante s-ar fi născut din suferințele, lacrimile, sudoarea și sângele celor oropsiți. Subsecția cuprinde jumătate din sector fiind repartizată de o parte și de alta a primei alei de compoziție. În acest context intră următorii taxoni, *Paeonia officinalis* L., *Ocimum basilicum* L., *Helianthus annuus* L., *Corydalis solida* L., *Convallaria majalis* L., *Colchicum autumnale* L., *Allium sativum* L., *Rosa canina* L., *Anemone silvestris* L., *Triticum aestivum* L., *Vitis vinifera* L., *Ziziphus jujuba* Mill., *Cucurbita pepo* L., *Abies alba* Mill.

A treia subsecție cuprinde aspecte legate de denumirile științifice moderne la plante, aici fiind repartizate acele plante pe care omul le-a dedicat eroilor, zeilor, unor locuri sacre și de la care nomenclatura botanică ninară a preluat o serie de termeni utilizați astăzi în mod curent. Ilustrative în privința acestora sunt speciile: *Achillea millefolium* L., *Adonis vernalis* L., *Atropa belladonna* L., *Iris germanica* L., *Narcissus poeticus* L., *Paeonia officinalis* L., *Hyacinthus orientalis* L., *Dryas octopetala* L.

A patra subsecție va cuprinde anumiți taxoni cu profunde semnificații în viața oamenilor, dovada cea mai elocventă o aduce faptul că plantele participă la toate rosturile vieții. În pictură, floarea a fost un element de inspirație pentru maeștrii renauși precum Luchian Pătrașcu, în poezie motivul floral apare des și nu în ultimul rând în lirica populară unde s-a încetățenit puternic simbolistica florilor.

Busuiocul (*Ocimum basilicum* L.) inspiră atașamentul, dragostea; bujorul și trandafirul (*Paeonia officinalis* L., *Rosa wichuriana* Crép.) - pudoarea; bradul (*Abies alba* L.) - armonia, simetria, perfecțiunea, este arbore de leagăn, nuntă și moarte; cimișirul (*Buxus sempervirens* L.) este simbolul prieteniei și tinereții; crinul (*Lilium candidum* L.) - speranța, puritatea, triumful, devine simbolul regalității în Franța; fagul (*Fagus sylvatica* L.) - prestața, grandoarea; mărul (*Malus pumila* Mill.) este semnul ispitei, frumuseții; pelinul (*Artemisia absinthium* L.) exprimă viclenia; salcia (*Salix alba* L.) are rolul de apărătoare de boli. Unele plante au intrat în basme, legende, creații populare ca flori ale morților și le găsim pe morminte (*Calendula officinalis* L., *Tagetes patula* L., *Vinca minor* L.); stejarul (*Quercus robur* L.) simbolizează puterea iar mătrăguna (*Atropa belladonna* L.) și-a câștigat faima de respect, contemplare, liniște. Toate aceste specii își vor găsi loc în cadrul acestei subsecții, care la ora actuală este în curs de amenajare.

Ultima subsecție este legată de rolul plantelor memoriale. Aici de o parte și de alta a celei de a doua alei principale se vor grupa o serie de taxoni prin care poporul român va cinsti opera precursorilor lui. Capătul aleii este marcat de „Masa tăcerii“ alcătuită din tisă (*Taxus baccata* L.) ce simbolizează masa reculegerii și a recunoștinței în amintirea marelui nostru Brincuși. De la această masă se desprind radial, ca razele soarelui, alei ce vor duce fiecare la câte un grup de arbori consacrat unui nume de rezonanță în inima și sufletul poporului român, ca stejarii lui Ștefan cel Mare, merii pletoși ai lui Ion Ionescu de la Brad, gorunul lui Alexandru Ioan Cuza, cornul lui Șandor Pöterfi, gorunul lui Avram Iancu, stejarii lui Dimitrie Brandză, teiul lui Mihai Eminescu, stejarii lui Mathias Berthelot.

Toate aceste plante au o deosebită importanță istorică, socială și științifică, de aceea ele trebuie să fie cunoscute, protejate, înobilate și ocrotite.

Bibliografie

1. Băcescu M., 1934 - Nume de plante, II, extras din Revista Critică
2. Băltăreșu A., 1980 - *Flori parfum și culoare*, Edit. Albatros, București
3. Borza Al., 1968 - *Dicționar etnobotanic*, Edit. Acad. R.S.R., București
4. Dumitriu Tătăranu I., 1960 - *Arbori și arbuști forestieri și ornamentali cultivați în R.P.R.*, Edit. Agrosilvică, București
5. Negrușu Filofteia, 1980 - *Spații verzi*, Edit. didact. și pedagog., București
6. Preda M., Palade L., 1973 - *Arhitectura peisageră*, Edit. Ceres, București
7. Preda M., 1976 - *Floricultura*, Edit. Ceres, București
8. Țopa Em., 1982 - *Plante specifice în evenimentele cerețiale umane. Culeg. de stud. și art. de biol.*, Iași
9. Țopa Em., 1988 - *Sectorul „Plante memoriale”, ghid Grădina Botanică*, ed. a II-a revizuită, Iași